

SĂ ÎNVĂȚĂM LIMBA ROMÂNĂ

Calet pentru clasa a IV-a

- **DOOM - explicații, aplicații, exemple**
- **Fișe de lucru**
- **Evaluare formativă**
- **Probe pregătitoare pentru clasa a V-a**
- **Teme pentru dezvoltarea creativității**

CUPRINS

I. DOOM – explicații, aplicații, exemple	4
Sunete și litere	4
Scrierea vocalelor (I)	4
Scrierea vocalelor (II)	5
Scrierea vocalelor (III)	6
Litere duble	8
Scrierea cu literă mare și cu literă mică	9
Scrierea cuvintelor compuse (I)	12
Scrierea cuvintelor compuse (II)	14
Scrierea cuvintelor compuse (III)	16
Scrierea unor cuvinte mai dificile	16
Modele de formulare și scriere corectă	17
Forme paralele admise*	18
Greșeli frecvent întâlnite și corectarea lor*	19
II. Fișe de lucru	20
Părți de vorbire	20
Substantivul	22
Adjectivul	24
Pronumele	26
Numeralul	28
Verbul	30
Propoziția	32
Propoziția: părți principale – părți secundare	34
Predicatul	36
Subiectul	38
Atributul	40
Complementul	42
III. Evaluare formativă	44
IV. Probe pregătitoare pentru clasa a V-a	68
V. Teme pentru dezvoltarea creativității	78

I. DOOM – explicații, aplicații, exemple

Sunete și litere

- ◆ Literele din alfabetul românesc sunt de origine latină. Alfabetul actual cuprinde 31 de litere, grupate în perechi:
 - litera mică, rareori numită și minusculă;
 - litera mare, numită și majusculă.
- ◆ Potrivit principiului fonetic, fiecare literă (utilizată în scrierea limbii române) notează un sunet distinct.
- ◆ Literele-vocale din limba română sunt: *a, ă, â, e, i, o, u, y*.
- ◆ Literele-consoane din cuvintele românești sunt: *b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, ș, t, ț, v, x, z*.

Scrierea vocalelor (I)

- ◆ Sunetul *î* se scrie în două moduri, în funcție de poziția lui în cuvânt:
 - *â*, în interiorul cuvintelor: *pâine, România, mâncăm, târând, hotărâtor*;
 - *î*, la începutul și la sfârșitul cuvintelor: *întări, îmbrăcat, pâra, hotărî*;
 - *î*, în interiorul cuvintelor compuse: *neîntărit, neîmbrăcat, neînvechit*;
 - *î* sau *â* în numele de familie, conform actelor civile sau dorinței purtătorilor: *Câmpeanu sau Cîmpeanu, Râpeanu sau Rîpeanu*.

Aplicații

1. Completează cu *î* sau *â*, după caz, cuvintele date:

• măn_ncă	• hotăr_tor	• _nvechit	• m_ine	• v_r_
• p_răște	• ne_mplinit	• _mpăcare	• ne_nt_lnit	• oțăr_

2. Alcătuește enunțuri în care să folosești cuvinte scrise cu *î* sau *â*.

3. Construiește un dialog în care să utilizezi forme diferite ale cuvintelor: *coborî, întreba, vâri, întâmplare*.

4. Transcrie forma corectă a cuvintelor subliniate:

La cursurile de înot/ânot, vecinul Pîrvu/Pârvu a venit neînsoțit.

Cînd/când mînca/mânca înghețată/ânghețată, Cîrțu/Cârțu a fost zărit de Mândruț/Mîndruț, care l-a pârât/pîrît părinților.

Avea o haină neîmbrăcată/neâmbrăcată care s-a învechit/ânvechit, stînd/stând în/ân cuier lângă/lîngă pălăria cu margini întărite/ântărite.

Calul tîră/târî pe călărețul căzut din șa pîna/până la marginea pistei.

El se hotărî/hotără să îmbrace/âmbrace puloverul din lînă/lână.

◆ În funcție de structura cuvântului, după *ș* și *j* se utilizează în scriere:

- *a, e, i*, pentru: *așază, șapte, jaf, jale* etc.;
- *ă*, la sfârșitul substantivelor și adjectivelor la feminin, singular: *buclucașă, fișă, platoșă, sacoșă* etc.;
- *e*, la sfârșitul unor cuvinte de forma: *(unei) frunțase, (trei) fișe, (unor) tovarășe, (unei) plaje, (două) tije, (pășările) gureșe* etc.;
- *a*, în diferite forme ale verbelor: *îmbrățișa, îmbrățișam, îmbrățișat, îmbrățișare; furișa, furișai, furișat, furișare; degaja, degajam, degajat, degajare*;
- *ea*, în verbele la timpul prezent, persoana a III-a: *îmbrățișează, furișează, degajează* etc.;
- *ă*, în verbele la prezent, persoana I plural și la trecut, persoana a III-a singular: *îmbrățișăm, furișăm, degajăm, îmbrățișă, furișă, degajă* etc.;
- *e/eze*, în cuvinte de forma: *(să) îmbrățișeze, (să) furișeze, (să) degajeze, (să) îngreșe*;
- *i*, în forme diferite ale verbelor de tipul: *ispăși, ispășim, ispășit, ispășind, îngriji, îngrijim, îngrijit, îngrijind, îngrijire*;
- *ea*, în verbe la forme asemănătoare cu: *ispășea, îngrijea, (să) ispășească, (să) îngrijească* etc.

Aplicații

1. Completează cuvintele de mai jos cu vocala potrivită:

j_lește, înș_rat, broș_, lej_r, av_antaj_, revanș_, dirij_re, neglij_nță, cămaș_, amenaj_re, (eu) bandaj_z, încuraj_re, ș_rag, (el) aranj_.

2. Scrie forma de plural pentru substantivele de mai jos. Subliniază vocala din ultima silabă:

<i>avalanșă</i> - _____	<i>cămașă</i> - _____	<i>creșă</i> - _____
<i>fașă</i> - _____	<i>gogoășă</i> - _____	<i>mărgelușă</i> - _____
<i>nișă</i> - _____	<i>plajă</i> - _____	<i>strajă</i> - _____

3. Compune un text, alcătuit din trei-cinci enunțuri, în care să folosești forme diferite ale verbelor: *îmbrățișa, înfățișa, îngriji*.

4. Scrie câte două forme pentru fiecare din verbele: *înfățișez, îmbrățișez, îngrijesc, furișez, degajez*, care se scriu cu *a* după *ș/j*. Alcătuește propoziții cu fiecare dintre ele.

5. Alege forma corectă a cuvintelor subliniate:

Ei așează/așază un aer de siguranță.
Mama îmbrățișază/îmbrățișează pe cel mic.
La ședință se înfățișă/înfățișe noul director.
Pe o plajă/plajă s-au furișat/furișeat doi pescăruși.

6. Formulează propoziții în care să folosești verbele *a îngriji, a sfârși* la persoana a III-a timpul trecut.

7. Completează spațiile punctate cu formele corecte ale verbelor date, pentru fiecare dintre situațiile următoare:

a înfățișa
a așeza
a angaja
a îngriji

El se _____ în fața împăratului.
Bunicul _____ lemnele la foc.
Mâine Vlad se _____ la o firmă.
Un om bun _____ ieri un cățel bolnav.

Scrierea vocalelor (III)

- ♦ Se scrie **e** în următoarele situații:
 - la începutul și în interiorul cuvintelor mai noi din limba română: *ecran, epocă, examen, existență, alee, aeroport, efectuez, creez*;
 - la începutul pronumelor personale și al formelor verbului a fi: *eu, el, ea, ei, ele, ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau*.
- ♦ Folosim grupul **ie** în cazul în care:
 - grupul există de mai multă vreme în limba română: *ied, ieftin, ienicer, ieși, ierburi* etc.;
 - grupul se află în interiorul cuvintelor, după o vocală: *baie, clăie, femeie, muiere, nuiiele, paie, proiect, vaiet, voie, pietre* etc.
- ♦ Se scrie **i** când:
 - se schimbă forma cuvintelor: *femeie ⇒ femeia, joi ⇒ joia, taie ⇒ tăia, îndoială ⇒ îndoiala*;
 - cuvintele conțin grupe de litere ce redau un singur sunet: *cioară, ciob, ciorap, giardia, gioarsă, chiabur, chiar, chiolhan, chiul, ghiozdan, ghiulea*;
 - apare un grup de trei vocale, ce formează o singură silabă: *trăiau, tăiai, înmuiai, înmuiau, suiau, suiai*.
- ♦ Se scrie **e** după consoane redade printr-o singură literă:
 - *bea, deodată, deoparte, learcă, leucemie, meu, nea, rea, seu, teu*.
- ♦ Se scrie **oa** în următoarele situații:
 - la începutul cuvintelor: *oală, oare, oarecum, oaspete*;
 - în cuvânt, după consoană: *boare, coală, doare, foaie, moale, toarce, soare*.
- ♦ Se scrie **uă** după vocală: *două, nouă, rouă, piuă, ziuă*.

Aplicații

1. Taie cu o linie forma greșită a cuvintelor de mai jos:

<u>etaj</u>	<u>iepigramă</u>	<u>erbivor</u>	<u>iederă</u>	<u>ezi</u>	<u>ierați</u>	<u>erburi</u>	<u>ieșire</u>	<u>ierbar</u>
ietaj	epigramă	ierbivor	ederă	iezi	erați	ierburi	eșire	erbar

2. Completează cu **i** sau **e**, după caz, spațiile libere din interiorul cuvintelor:

feme_a, cam_on, cartof_or, c_oplit, d_odată, d_odorant, f_ord, G_orge, g_uvaier, l_at, mu_ere, n_a, nîc_odată, p_atră, recr_ație, sucev_an, t_ară, t_apă, v_ață, z_amă.

3. Scrie pe spațiile libere:

a) Substantivele ce se formează de la cuvintele date, după modelul următor:

MODEL: *Lipova – lipovean*

- București – _____
- Georgia – _____
- Canada – _____
- Craiova – _____
- Timiș – _____
- Vaslui – _____
- Ploiești – _____
- Snagov – _____

b) Numele meseriei a cărei denumire se formează de la substantivele următoare:

MODEL: *geam – geamgiu*

- tăia – _____
- fizică – _____
- barbă – _____
- magic – _____
- bijuterie – _____
- încuie – _____
- iaurt – _____
- barcă – _____
- han – _____

4. Formulează opt enunțuri în care să folosești cuvinte ce conțin diferite grupuri de litere.

5. Scrie pe spațiile libere cuvinte care conțin grupul de litere indicat:

- ia: _____
- ie: _____
- oa: _____
- uă: _____

6. Găsește substantivele care se formează din adjectivele date. Subliniază vocalele din ultima silabă.

MODEL: *nebun – nebunie*

- mutat – _____
- format – _____
- infectat – _____
- brodat – _____
- bucuros – _____
- emigrat – _____
- mișel – _____

- ♦ Vocalele duble (*aa, ee, ii, oo, uu*) se folosesc la scrierea a două sunete identice alăturate, dar, la despărțirea în silabe, apar în silabe diferite:
 - cuvinte precum: *alee, agreez, feerie, moschee, tranșee, conștiință, ființă, pustiire, alcool, cooperare, zoologie, ambiguu, continuu*;
 - nume proprii străine: *Aachen, Aaron, Varlaam, Avraam, Maastricht* etc.
- ♦ Consoanele duble se utilizează pentru a nota două sunete-consoane, care se pronunță împreună:
 - cuvinte precum: *accent, accelerare, occident, succes, succesiune, succint, vaccin*;
 - cuvinte compuse: *înoda, interrelaționar, transsiberian, posttutelar*;
 - nume proprii: *(Costache) Negruzzi, (Alexandru) Philippide, (Maria) Rosetti*;
 - cuvinte împrumutate din alte limbi: *fortissimo, mezzosoprană, loess, watt*.

Atenție!

Se scrie corect: *proroc, prerie, îneca, înota*.

Aplicații

1. Desparte în silabe cuvintele următoare: *alcool, cuviință, conștiincios, coordonator, zootehnie, needucat, neexaminat, încontinuu, perpetuu*.

2. Subliniază forma corectă a cuvintelor: *licee/liceie, moschee/moscheie, preerie/prerie, înfința/înfința, scriitor/scritor, zotehnist/zootehnist, continuu/continuu*.

3. Formează cuvinte noi de la cele date, după model:

MODEL: *educat – reeducat, needucat, preeducat*

existent – _____
evaluat – _____
editare – _____
exprimat – _____

4. Scrie propoziții cu următoarele cuvinte:

orhidee: _____
agreez: _____
cooperează: _____
ambiguu: _____
științifică: _____
încuviințează: _____

5. Formulează un scurt text, în care să folosești cuvintele: *Andreea, alee, neegalat, feerie, accent, succes, orhidee*.

6. Explică modul de formare a cuvintelor date:

- înnegrit: _____
- înnorate: _____
- transsiberian: _____
- interregional: _____
- contraatacă: _____
- neegalat: _____

7. Completează spațiile punctate cu forma corectă a cuvintelor din paranteză:

Când se _____ de la școală, pe _____ singuratică, Emil _____ sforile zmeului.
(înapoie/innapoie) (aleee/alea) (înodă/innodă)

Se auzea _____ un zgomot _____ produs de motorul care își _____ rotațiile sub
(înăuntru/innăuntru) (innăbușit/inăbușit) accelera/accelera)

privirea lui _____.
(Andreescu/Andrescu)

Tata i-a dat _____ de a economisi câte un _____ pe zi la ferma _____.
(ideea/idea) (watt/wat) (zootehnică/zotehnică)

folosind o noutate _____ din _____.
(științifică/științifică) (Occident/Ocident)

Scrierea cu literă mare și cu literă mică

♦ Litera inițială mare se scrie în următoarele cazuri:

- în primul cuvânt dintr-un enunț sau din titlu (ex.: Zgomotele veneau din casa vecină.);
- în nume proprii, indiferent de locul lor în enunț (ex.: **Prințul** fericit de Oscar Wilde);
- pronume personal de politețe (ex.: Să trăiești, Luminăția Ta...!);
- primul cuvânt al versului dintr-o poezie clasică (ex.: „Somnoroase păsărele/Pe la cuiburi se adună...”);
- la începutul unui citat (ex.: Forumul are ca motto: „Înțelepciunea mea e jocul.”);
- toate cuvintele care compun un nume propriu (ex.: Ion Creangă, Barbu Ștefănescu-Delavrancea);
- personaje literare sau din folclor (ex.: Cenușăreasa, Făt-Frumos, Muma-Pădurii);
- elemente din sfera religiei (ex.: Sfânta Scriptură, Domnul nostru Isus Hristos, Sfânta Maria);
- sărbători (ex.: Anul Nou, 1 Martie, Paștele, Schimbarea la Față, Nașterea Domnului);
- instituții (ex.: Camera Deputaților, Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului).

♦ Litera mică se folosește:

- în cuvintele din interiorul frazei (ex.: Acum voi scrie mai multe rețete.);
- în propozițiile care urmează după vorbirea directă și identifică pe vorbitor (ex.: „– Ce trebuie să fac? zise Micul Prinț.” – Antoine de Saint-Exupéry – **Micul Prinț**);
- după puncte de suspensie (ex.: „– Te rog... împlânzește-mă, zise apoi” – Antoine de Saint-Exupéry – **Micul Prinț**);
- după două puncte (ex.: Oamenii se împart în două: unii care caută și nu găsesc și alții care găsesc și nu-s mulțumiți.” – M. Eminescu – **Cugetări și maxime**);
- în scrierea denumirii unor calități sau funcții (ex.: agent, baron, consilier, deputat, domnitor, general, judecător, magistrat, ministru, prefect, președinte, prinț, senator, universitar, vodă, țar);
- în scrierea cuvintelor de legătură din substantive compuse: Radu de la Afumați, Charles de Gaulle, America de Sud, Ziua Internațională a Femeii etc.

♦ Pe hărți și indicatoare se scriu cu literă mare substantivele comune:

Fluviul Dunărea, Strada Viitorului, Cabana Diham etc.

♦ Un citat neprecedat de două puncte se scrie cu literă mică.

♦ Substantivele comune incluse în numele unei persoane: Mihai-Vodă, Mircea cel Bătrân etc.

Aplicații

1. Completează spațiile punctate din cuvintele de mai jos cu litera potrivită din paranteză:

- ♦ Grigore Vasiliu-.....irlic
(b/B)
- ♦ Ioan- odă elumplit
(v/V) (c/C) (c/C)
- ♦ Cele-.....loileaăzboiondial
(d/D) (a/A) (d/D) (r/R) (m/M)
- ♦ ...ucurești-...ord
(b/B) (n/N)
- ♦ăt-.....rmos
(f/F) (f/F)
- ♦alatularlamentului
(p/P) (p/P)
- ♦etateaealtă
(c/C) (d/D) (b/B)
- ♦leeaalcânilor
(a/A) (s/S)

2. Scrie în casete litera corespunzătoare:

- m venit în rdeal cu ihai, puse ndrei ălan.
- e ce? l întrebă ătușa driana din lbeștii e us.
- a ă-i umpăr atălui eu n al ălan e a ârgul in âmpulung.
- u e-l uci casă? ntervini ărul ău heorghe urlacu.
- a eni ostel cu așina a, arca ord.

3. Construiește câte un enunț în care să ai, pe rând:

- a) enumerare: _____
- b) trei nume compuse: _____
- c) puncte de suspensie: _____
- d) un dialog, alcătuit din câteva replici, între tine și personajul îndrăgit din literatură: _____

4. Transcrie primele patru versuri din poezia **Ce-ți doresc eu ție...** de *Mihai Eminescu*.

5. Formulează enunțuri în care cuvintele de mai jos să se găsească în interiorul comunicării și să fie scrise conform variantei date:

- Mare: _____
- mare: _____
- Nord: _____
- nord: _____
- Voinic: _____
- voinic: _____
- Târg: _____
- târg: _____
- Poiana: _____
- poiana: _____

6. Realizează un dialog, din cinci-șapte replici, între tine și primarul orașului București, în care să utilizezi denumirile: *Palatul Parlamentului, strada Berzei, secretar, Bulevardul Unirii, râul Dâmbovița, Parcul Circului, Teatrul Național, circ, unirii, parlament.*

7. a) Scrie forma de prezent, persoana I, singular, pentru verbele următoare:

- a crea: _____
- a agreea: _____

b) Formulează propoziții cu fiecare din cuvintele găsite la punctul 7. a).

8. Transcrie propozițiile date, scriind forma corectă a cuvintelor subliniate:

Findcă fusese înștințat despre vacinul ce trebuia făcut, doctorul acentuă noutatea lui știntifică.

Licenî din Achen munceau continu pentru turnele ce se făceau sub cordonarea profesorilor de zologie și știntele naturii.

Find multe orhide pe alea din grădina lui Roseti, Varlam s-a înămolit când a intrat să le ude.

9. Scrie cuvintele care se formează din cele de mai jos, urmărind modelul:

MODEL: nămol – înnămolit

➤ alb – _____	➤ născut – _____
➤ nou – _____	➤ noapte – _____
➤ nebun – _____	➤ negru – _____
➤ nor – _____	➤ nod – _____

- ♦ Există o multitudine de variante de scriere a cuvintelor compuse.
- ♦ În perechile de cuvinte scrise sudat și/sau alăturat, fiecare variantă are alt înțeles:
 - altădată (odinioară)/altă dată (cu altă ocazie)

Ex.: *Doinele sunt cântece de altădată.*
Altă dată va obține un rezultat mai bun.
 - așadar (deci)/așa dar (un astfel de cadou)

Ex.: *– Așadar te-ai împăcat cu Maria.*
Cu un așa dar, vei fi primit călduros de gazdă.
 - binecrescut (civilizat)/bine crescut (dezvoltat, înalt)

Ex.: *Prin felul în care se purta, copilul a dovedit că era binecrescut.*
Aluatul pentru cozonac este bine crescut.
 - bineînțeles (desigur)/bine înțeles (clar priceput)

Ex.: *Bineînțeles că te ajut oricând!*
Regulamentul concursului a fost bine înțeles?
 - binecuvântat (bлагословит)/bine cuvântat (pronunțat, rostit bine)

Ex.: *Era binecuvântat în tot ce făcea.*
Vorbitorul a avut un discurs bine rostit (cuvântat).
 - cumsecade (bun, blând)/cum se cade (cum trebuie)

Ex.: *Bătrânul era un om cumsecade.*
Nu se poartă cum se cade cu cei din jur.
 - cândva (odată, demult)/când va (veni)

Ex.: *Pe sub Arcul de Triumf au trecut cândva soldații.*
Nu știu când va veni la noi mătușa din Ploiești.
 - altfel (în caz contrar)/alt fel (diferit)

Ex.: *Trebuie să iei o notă mare, altfel vei pierde bursa.*
Vreau alt fel de mâncare pentru mâine.
 - câteodată (uneori)/câte o dată (o singură dată/un moment)

Ex.: *Își amintea câteodată de datoria veche.*
Se antrena câte o dată pe zi.
 - deodată (brusc)/de o dată (o singură dată/un moment)

Ex.: *Deodată se auzi un zgomot asurzitor.*
Ne-a amintit de o dată când a mai fost la noi.
 - devreme (timpuriu)/de vreme (despre vreme)/de vreme (ce) (din moment ce)

Ex.: *A ajuns acasă devreme.*
Luna aceasta ne bucurăm de vreme bună în București.
De vreme ce nu mi-ai răspuns, am făcut așa cum am crezut de cuviință.
 - deseară (diseară)/de seară (moment al zilei)

Ex.: *Copiii merg deseară la teatrul de păpuși.*
Masa de seară va fi servită la ora 18.00.
 - decât (doar)/de cât (timp)

Ex.: *Nu am decât o soră, nu două.*
De cât timp ai nevoie ca să înveți rolul?
 - demâncare (alimente)/de mâncare (de hrănit)

Ex.: *Coșul era plin cu demâncare.*
La șapte seara era ora de mâncare pentru pui.

Observație: În paranteză este explicat sensul termenilor.

